

INTERVJU MED PER HEDLUND, HEDVIGSFORS, 9/7 1970

- Jag tänkte börja med att fråga när du är född.
- Jag är född den 8 december 1901.
- Var?
- I Österbo.
- Och var ligger det någonstans?
- Det ligger mellan Dala och Hedvigsfors, ätte' vägen där neråt.
- Är det här neråt det?
- Ja, där man kommer rätt över vägen.
- Och föräldrarna, vad gjorde dom?
- Han var stenarbetare.
- Jaha, och hette?
- Hette Nils Hedlund.
- Och mamma hette?
- Hon hette som flicka Kristina Dulg.
- Dulg? Det var ett ovanligt namn.
- Ja, det finns ingen som jag vet som hette så.
- Vad kom hon från för familj då?
- Jaa, det var nog ... hon härstamma egentligen från finnarna, dom kom hit under finska kriget.
- Jaså.
- Hon kom från ett ställe som heter ja, vad hette det nu igen?
- Ja, vi kanske kommer på det senare.
- Har ni många syskon?
- Vi var fjorton stycken.
- Fjorton syskon?
- Och jag var yngst. Jag har nummer fjorton.
- Det var fantastiskt. Vad har hänt med de andra syskonen då?
- Ja, två for till Amerika och två bor i Hassla. Och så dog sex stycken i difteri. Den äldsta var 13 år.
- Var det någon epidemi som gick?
- Ja, det var en epidemi som gick här.
- När var det?
- Ja, det kan jag inte säga på årtalet, det var innan jag föddes.
- Kan du berätta något om din pappas arbete? Stenarbetare, sa du?
- Ja, han la' brunnar, han gjorde källare, och sånt där. Och så arbetade han i skogen också, för det var ju inte alla gånger han hade stenarbete. Så när han kom hem om kvällarna då halvsulade han skor.
- Åt familjen då eller...?
- Ja, både åt familjen och åt andra. Då tog han 25 öre för att han halvsulade ett par skor.
- För att få litet extra pengar?
- Ja, för att få litet extra, ja. Han kunde ju inte tjäna mer än 1,50 om dagen. Men sen öka' de ju undan för undan till 2 kronor och så där.
- Var han anställd hos bolaget då, eller?
- Han var anställd och arbetade åt Iggesundsbolaget. Men det var ju inte Iggesund då på den tiden, utan det var Östenbacka då förstås.
- Hade han bott här hela tiden?
- Nej, han var från Värmland, ifrån Friksembe.
- Jaså var han det? Men han kom hit då som ung?
- Första gången kom han hit som skogsarbetare, sexton år, men så for'n hem och gjorde sin värnplikt 1921, så for'n opp tillbaka igen och sen for'n aldrig tillbaka till Värmland nå' mer.
- Så han blev kvar här uppe då?
- Ja, sen blev han kvar här uppe.

- Här var mycke' värmlänningar på den tiden. Sen byggdes Ämbro, då blev det väl litet varierande.
- Jaså, var det mycket värmlänningar ...
- Det var bara värmlänningar som byggde flottleden.
- Här?
- Ja, just det. Dom var specialister på sånt dom.
- Ni arbetade i skogen också, sa ni, var det huggning på vintern ?
- Ja, man högg på vintern.
- Vad hade ni för bostad där uppe då?
- Vi hade bara ett kök, ett stort kök, uta' det här gammeldagsa ooh en liten, liten kammare. Där bodde vi allihopa. Och vi låg fyra stycken i en sofffa. Vi låg - vi kallade det för skafötters. Där låg vi alla.
- Och mamma hade det arbetssamt?
- Ja, hon hade arbetssamt hon. Bära vatten åt sina djur och åt oss alla. Det var lång ifrån ån där. Men sen kom bron på gamla dagar. Då blev det bara elva alnar till vattne', då var det här på gården, mitt framför bron.
- Jaha, men det var ju bra då.
- Ja, då vart det bra. Men hon har fått släpa...
- Hade ni djur också?
- Jaha, vi hade två kor för att kunna leva. Så lovde vi uta' det vi fick ut av jorden å och uta' korna,
- Hur mycket jord hade ni?
- Ja, två ko-föer, sa dom på den tiden.
- Jaha.
- Ja, det var inte mycket inte.
- Men visst satte ni nånting på jorden också?
- Ja, vi sådde.
- Vad sådde ni?
- Ja, korn var det väl mest. Och det bakades det utå' och gjordes gröt å ... och den fick vi äta. Och allti bruka det till och frysa den tin', så att det blev mörkt och svart, gröten var svart, men man fick äta ändå. En visste ju int nå annat.
- Var fick ni det malet någonstans?
- Det fanns en kvarn i Svedjebo. Den är kvar än, i Svedjebo står den.
- Potatisland, hade ni det?
- Det hade vi. Naturligt, det var ende man skulle leva på, och strömning.
- Jaså, var det vad ni åt mest?
- Jaha. Det var strömning det och gröt. Och hembakat bröd. Aldrig nåt kött inte på den tiden.
- Var mamma själv i bakstugan och bakade då?
- Nej, hon baka' hemma.
- Så ni hade stor spis?
- Jaha, en stor spis hade vi och en ugn. Jojomen.
- Hur långt är det ifrån där du bodde till Eriksfors?
- Jaa, de ä' fäll' ... ja, vad ska jag säga ... 4 kilometer ungefär.
- Var ni framme där ganska ofta då?
- Ja, jag gick i skola där.
- Jaså, jo, jag förstår det.
- Då vare bara te få en liten bröbit då och en mjölkskvätt i en flaska, det var skolmatsäcken det. På den tiden.
- Och ni gick varannan dag?
- Ja, vi gick varannan dag, ja.
- Fick ni hjälpa till att städa i skolan och så där då?
- Jojomensan, det fick vi nog det. Sopa och dona, sopa gården å.

- Jaha. Ställa gården då när de va vår. Skulle krattas å räfsas på höst å vår. De fick vi göra.
- Vad hette lärarinnan?
 - Ho hette fröken Wallén å ho hade dom i tredje generation tror ja.
 - Så hon hade bott länge där?
 - Jaadå.
 - Skolhuset, det var det som är alkoholistanstalt nu?
 - Just dä ja, där var dä, skolan.
 - Var ni fram och handlade annars vid Hedvigsfors?
 - Ja, dä var vi, på dännena affärn här, heta Fridolfsson.
 - Och den låg där Vinlunds ligger nu?
 - Just dä ja.
 - Fick ni tag på alla varor ni behövde där, eller ... ?
 - Jaa, dä va fäll inte så mycke å få. Hä var väl ... hä fanns nånting te köpa å. Vi fick nog ligga på dä vi hade hemma.
 - Jag menar, ni åkte inte in till Hudiksvall ofta?
 - Joo då ... då skulle man åka till Delsbo då på den tin, å så ta tåge därifrån till Delsbo å till Hudiksvall.
 - Häst och vagn till Delsbo då?
 - Jaha. Annars fick vi gå. Dä va ju vanlig att man skulle använd sina ben då. Dä va inte te cykla heller inte.
 - Nej. Men du fick väl cykel senare, dom kom väl ... ?
 - Ja, när ja vart äldre ja, inte förr ä.
 - Och så gick du och läste förstås ... ?
 - Dä gjorde ja, å då gick vi te fots fram te ...
 - Hur bodde du där?
 - Ja bodde hos - ja vill säga i e bryggstuga. Då börja bolagslivet. Då hade vi masäck mä oss. Vi va fem pojkar som bodde i bryggstuga.
 - Och fick hushålla själva då?
 - Vi fick hushålla själva å laga mat, å vi hade masäck mä oss då förstås. Var te stek opp å ...
 - Var ni fjorton år då, pojkarna, eller ... ?
 - Ja, vi va femton, å fjorton å femton år.
 - Hur lång tid i taget bodde ni där?
 - En vecka i tage. En vecka var vå där å sen en vecka va vi ledig å så vecka efter va vi där igen å gick å läste.
 - Och det var på våren, det här?
 - På vintern dä. Jajamen, dä va te trussa snö dä, va inte te åka häst eller nånting, dä va te gå ...
 - Och det var Ringkvist förstår jag, som ... ?
 - Hä var Ringkvist.
 - Hur var han då?
 - Han va prima karl, jadå. Han var ifrån Älgebo, han hade sex mil han te gå. Å då låg dom över i Brännås på vägen sta å hem. Jaa.
 - Hur gick det till vid själva konfirmationen sedan då?
 - Ja, dä gick väl till som vanligt, dä va inge märkvärdigare än va dä ä nu.
 - Fast du fick ny kostym, förstår jag?
 - Jaa, den kostym den ärbeta ja ihop. Han va efter en annan en, han hette Harald Fridolfsson, han hade han när han tog realen, så var ja där å arbeta på vintern medan ja gick å läste, å då fick ja kostymen.
 - Vad var ditt arbete?
 - Ja, jag körde allt som skulle köras åt Fridolfsson då vill säga, å han skulle ha varor ifrån Delsbo å som vi körde å. Hö å ...
 - Har du bott hela ditt liv här på Hedvigsfors?
 - Jaa, ja bodde i Norrdala förstås.
 - Jaha. Kan du berätta lite vad du själv har sysslat mest med sedan du började arbeta?

- Ja, ja börja i skogen som lillpojke, var lame far när ja gick i skolan - fick vi börja. Dä va inte te bara leka inte.
- Hur gammal var du när du började då?
- Ja, ja va inte gammel, ja har väl - kanske var en nie, tie år.
- Fick du hugga då?
- Ja, fick kvista då å såga å kapa som kolve å sånt där, massave å. Då hade vi tie öre res å fyra öre te massan var'e.
- Hur mycket hann ni med på en dag då?
- Jaa, dä kan jag inte riktigt säga, dä minns ja inte riktigt. Dä va fäll inte så mycke.
- Och sedan arbetade du hos FRidolfsson?
- Nejdå. Jo, dä gjorde ja förstås. Ja, dä va när jag börja på bygden dä. Men sen börja ja åt bolage vill säga och va i skogen, å ja va på jordbruke. När ja kom till Dala va jag i jordbruke i femton år. Sen kom jag å va i skogen, å jag va i skogen ända sen, å på vintern - ja, ja vet inte va dä va för årtal jag börja - å tumma, man va mä å tumma i lag, å så på sommarn var'e flottningen, ja hade dä där, va som bas för flottningen ett tag.
- Här?
- Ja, härifrån Alsjö till Svågan. Då arbeta jag så tills ja sluta.
- Och sedan bodde du i Norrdala sa du?
- Nej, ja bodde här i Hedvigsfors. På Hedvigsfors kom ja - ja köpte den här gården nittonhundredtrettiet - då flytta vi hit.
- Det här tummarlaget du kom med i, kan du berätta om det, för jag vet inte alls vad det är för någonting.
- Jaa, dä va dä att dom körde från skogen då å la på sjöar å åar å efter stränder å så skulle de där trampas in, eller tummas in, skrivas opp. Hur mycke dä var å så där, å kubikfoten å.
- På varenda stock då?
- Jaa - dä räknas då, skrevs opp på en tumsedel å räknas.
- Hur många var ni i tummarlaget?
- Vi var tre.
- Tummare, hette det så?
- Ja, dä hetta tummare. Klampare kalla dom dom förr tebaka, långt tebaks men sen vart dä tummare.
- Vad betydde klampare då?
- Klampare - ja d'ä samma som tummare förstås. Hä va fäll - ja vet inte ja va dom hade för klampare - dä heta så bara.
- Så ni höll på med det. Det var mer ett skrivarbete då?
- Nej. Ja, va en skrivare då å två gick mä ett bann å klava å tog måtte på mängda å på tumtale på stocken. Var'e timmer var'e på lill-ännan man skulle klava, å var dä på massaven å sulfaten då var'e på mitten.
- Vad var det för skillnad på timmer och massaved då?
- Dä va mycke kortare dä.
- Massaveden?
- Jaa, han va mycke kortare han. Timre kunna va ända te tjuen fot, ifrån tolv till tjuen.
- Och massaveden?
- Han va tie fot.
- Jaha. Så dom tog mindre virke till massaved?
- Jaa, dä gjorde dom, dä skulle va bättre virke i timre förstås.
- Så det var barkat och allting det här, då?
- Ja, delvis, inte försten i va dä barkas i, dä var dä bara ... vi kallat timre. Men sen vart dä runnskalat å sen vart dä manschetta igen. Men då som sulfaten å massan, han va barkad.
- Var det olika slags virke i de här också?

- Gran å tall då förstås.
- Båda delarna?
- Ja. Ja, timre då va ju timmer då men - då klände dom på sulfaten å om ho branna sä.
- Vilka arbetstider hade du som tummare då?
- Ja, vi arbete ju åtta timmar förstås.
- Och då bodde du härherma?
- Ja, ja bodde herma.
- Var det långt i väg till arbetsplatsen?
- Nä, då låg här ve Dellsjöarna förstås, Björsarbo å Långnor å opp genom skoga kunna dä bli. Berodde på om bolage hade drivningen då.
- Och det här skulle göras på vintern ... ?
- Jaa, dom körde mä hästarna då på vintern, på den tiden. Nu är'e järnhästar.
- Ja, det kan man säga.
- Ja, så nu kör dom både sommar å vinter. Då vart ju slut mä flottningen. Då blev slut sextifvra.
- Det är ganska nyligen då?
- Jaa.
- Var du med ända till dess?
- Jaa, får jag säga dä, ja hade ju operera ryggen ja sista gången, men ja förde ju böckerna. För att - ja hade en som skötte om då, Karl Hellberg. Men sen så - han villa inte ta åt sej skrivningen, dä skulle skrivas å se. Dä va dä som jag skötte då å - dä va dä sista dä.
- När började du med flottningsarbete?
- Jag? Som lillpojck.
- Jaså? Så du har varit med länge?
- Jaha - som lillpojck.
- Det var flottning här varje vår då?
- Varje vår dä, då var dä tider. Jajamensan.
- Hur många var engagerade i flottningen här?
- Jaa, vi var en trettiåtta förti man ifrån Masbo ner te Svågan.
- Uppdelat i lag då?
- Nja - vi hade - gick ju förstås å flotta hela vägen å hade vi virke så flotta vi från ett håll å hyrde på sjöarna ... vi var ju beroende utav vind å väder, skulle va nordanvindar. Jajamensan. Men dä vart ju bättre sen vi fick e båt.
- Hur gjorde ni innan dess då?
- Ja, vi hade steg.
- Hur fungerade ett steg då?
- Vi gick runt rakt å drog å hade dragg å kasta å spela oss framåt.
- Och så hade ni bundit ihop virket?
- Ja, dä va en bom då bakefter.
- Ni kunde väl kasta ut draggen ... ?
- Ja, vi tog - vi linda opp då å hade i ekan å så for vi ut mä ekan å så kasta vi draggen å så spela oss dit. Å så var dä te dra opp draggen igen å så mera kast. Då gick vi sex man i spakarna å veva, drog runn runn då.
- Över sjöarna här då?
- Ja, inte de här Dellsjöa var jag mä på men dom gjorde dä långt tebaks, men ... sjön va jag mä å gjorde de där. Då fick vi båt på slute. Då var vi stolta.
- Javisst, det var ju en väldig förändring.
- Oj, dä va ingenting. Å ro alla dessa slaner, skulle ro oss tebaka se. Kunna ha en tretti förti slaner bakefter oss. Ja, dä va ... som vi bantt ikring.
- Och dom skulle ros upp igen då?

- Jaha, dom skulle ros upp igen dom tebaks.
- Var det ett lag då, som höll på att göra i ordning bommarna ... ?
- Nää, dä gjorde vi allahop - vi ställde i ordning bommarna å så sen körde vi.
- Körde fram det till flottningsrännan ... ?
- Körde fram dä till dammen då, där dä skulle flottas.
- Var det några andra som tog över där då?
- Nähädå, samma karlar. Å på dä vise gick dä. Dä va tre distrikt, ett på Alsjö å ett på de här Flesma å gick ner till Flesma å till säga. Nä, jag var på hela ja. Ja, ja skötte om hela ja förstås.
- Och sedan var det dom här flottningsrännorna här?
- Jaa. Å nu ska dom rivas. Jajamensan. Ja d'ä tre stycken flottningschefer som va hit en dag å dom tala om att dä skulle rivas. Dä rivs ner allting. Däriland var dä en som hette Tigerström, å hans pappa var jägmästare i Ströbacka han. Jaa. Dä va hanses son, Erik heter väl han. Ljusdal tror ja, jo han bor i Ljusdal.
- När det var mycket med flottningen så där, kunde du bo hemma då också?
- Nää, dä va te bo i Alsjö då.
- I någon koja däruppe eller ... ?
- Ja, i stuga dä.
- Var du ute hela veckorna då?
- Ja, ja kunna inte komma hem på fjorton dagar. Men när flottningen gick i de hela då, då bodde ja mest hemma förstås. Dä gick ju både natt å dag dä om dä gick för väder å vind. Dä var'e te fara då emilla mä spela. Spela bommar då. Dä va liksom lite konsti om våren om dä inte brumma i stockarna, dä va nånting som va - vill säga, då var'e vår.
- Hur tidigt kom den i gång, flottningen?
- Ja, vi börja strax bara isarna släppte.
- Och sedan höll ni på ... ?
- Ja, vi höll på så länge till vi va klar. Alla gånger va vi klar te misommar, å vi kunna vara klar förr å, berodde på hur tur vi hade i vädre dä, å vindar. Dä gick ju väldigt bra sen vi fick - säger en gång till sen motorbåten gick.
- Kommer du ihåg när det var ungefär, som ni fick båten?
- Nej, dä kan jag nog inte säga årtale. Jag kan inte säga.
- Var det efter andra världskriget, nu på slutet?
- Jaa, dä var dä, jajamen, dä var dä.
- Hur gick det till att flotta utefter rännorna här då?
- Dä gick bra dä.
- Bröta ihop ... ?
- Joodå, kunna göra dä å. Dä var te riva då. Då fick man inte gå å vänt i.
- Hur tog ni er fram utefter där då, var det ... ?
- Ja dä var te gå då.
- Utefter och se hur det gick?
- Jaa. Å hjälpa till å så där. Dä va te riva bröte då om man va Bret å. Då flagga vi, vi hade signaler mellan oss. För te stoppa tappningen. Var'e bröt så då signalera dom mä flagger, å så hade vi klocker å, en ringledning så vi ringde en hel del å. Å då stoppa dom tappningen på dammen då. För vi villa ju inte vara mä på bröten i.
- Vad var det för flaggor?
- Dä va hemgjorda, vita.
- Som ni hissade upp då?
- Jaa. På en stak. Å så hade vi ståltrå å ringde i klocka imella då. Ringde då en gång, då var dä bröt dä. Dä var dä tyst tills dom ha

- rive bröta då men då ringde dom igen, då ringde dom opp. Då va dä klart. Då va dä te tappa igen. Så gick de där till.
- Så det var ett särskilt lag som stod här och tappade?
 - Jaa, dä va fyra man dä, alltid fyra man som tappa. På pass var'e en å två å så där. Ja vi va på pass då efter ån efter flottningen. Var såna där små kojor te sitta, vaktstuger då te sitta i å vakta så inte dä vart bröt. Dä va dom som skulle vara vaken.
 - Och det var dygnet runt förstås?
 - Jaha, kunna hålla på i två dygn å om dä va väder, se, å vinn.
 - Virket gick fäl rätt fort i rännorna.
 - Däg gick - dä gick fort dä.
 - Hände det några olyckor där?
 - Nej, dä gjorde dä inte dä jag vet. Jag vet ingen annan olycka ja än min morfar, då han höllt på lyfta upp en stock ur rännan härnere så kommer stocken galet så han slog om å slog morfar i ryggen, så han vart ...
 - Jaså, var det så illa? Så han var flottare också, morfar?
 - Ja, han va flottare han å då se. Dä är ju mångan herrans år sen... Så dä ä teknik mä allting.
 - Vad hade ni för redskap vid flottningen?
 - Jaa, dä va ... dä va ju rätta redskape dä förstås ... dä va en stock som hade slage sej på tvären rätt över så var man tvungen te kapa den innan bröten gick.
 - Hur kom det sig egentligen att det blev bröte i rännan?
 - Ja, inte i rännan precis, men efter ån. Dä va inte ränna etter all väg å, d'ä bara stumpvis dä ränna. Sen har vi ån, som vi kallar för Dalaån, han går ner till Norrdala härifrån. Men då blir'e en ränna där igen då å ner till ...
 - Så då fick det stå några och passa in det där också?
 - Jaa, dä va som vakt där å. Dä va vakt överallt här, hade gubbar utsatt.
 - Ja, det förstår jag att det behövdes.
 - Jaa, va utsatt då gubbar lite här å där.
 - Hur var dom klädda, det var ju ett blött arbete det där?
 - Ja, hade dom nån regnkappa så var'e väl, å hade dom nå klär då så hade dom. Å brasa i koja eller vaktstuga dä.
 - Innan gummistövlarna kom, var inte det besvärligt?
 - Jo, men då hade vi lärstövler.
 - Gick det bra ändå?
 - Ja, vi smorde dom. ... kalla vi dä för. Ja, dom höll båtsvattne då. Men annars fick vi inte va så noga heller, vi fick ju vara blöt då.
 - Har du trivts med flottningsarbetet?
 - Jajamen, hä har vare toppen.
 - Och nu kör dom med bil ... ?
 - Nu kör dom mä bilar ja. Nu är'e inte så noga, kör dom mä bil.
 - Vad gjorde du resten av året, om flottningen pågick då från mars-april till midsommar ... ?
 - Ja, sen var'e reparationer resten av åre. Dä gick ju sönder, å så måste man bygga ränner å reparera styretänger å dä va lite göra tills dä vart hösten. D'ä ett sattyg, dä ska rasa ur kantarna.
 - På rännan?
 - Nej, på jordmassan.... annars kan'e skära, vi kaller. Man gör styr-ränner så att inte dä skär i timre går rätt.
 - Så det blir djupt?
 - Ja, just så ja.
 - Och det höll ni på med på sommaren?
 - Jaha, fick vi göra på sommarn. Vi börja oppe i Alsjö å innan vi komma ner te Svågan så var'e å lappa tills nästa år så allting klaffa.

- Å så alla bonnklaver skulle opp å dom ... å allting.
- Och sedan över vintern då?
 - Sen över vintern då högg ja eller också ... då skulle vi vara tummere forstås. Stå å tumma virke. Når ja var yngre, då va ja må på flottningen, men då var'e en annan bas. Då var'e ... en annan bas. Å gammalt gammalt tebaks, då gick'e på lägst bjudande, flottningen.
 - Jaså. Hur var det då?
 - Ja - dom la in som dom legger in anbud nu på, forstår du. Förstår du då? Då la dom in anbud å den som kunna ta för lägsta prise, flottningen, han fick'e.
 - Så det var en bas då, som åtog sig det?
 - Ja, då var en som åtog seg de där då se, för då prise. Då skulle han leja folket i ställe. Men då va då växelvis, då va första å andra å tredje, så dom va tre stycken som la in anbud. Då va många som la in, men då va tre som fick de då forstås, de lägste, för billigaste pris. Så var'e på den tiden. Då va ju allting då, om man skulle göra en grunn te en gård eller göra en källare, då var dom flera som la in anbud, å den som hade lägsta anbude, han fick då. Då va så förr.
 - Men sedan tog bolaget över det där själv då, eller ... ?
 - Jaa - sen bildas fackföreningen se. Då tog fackföreningen över. Så dom tog'e, hela flottningen, alltihop då. Så alla medlemmar fick vara må å vill säga dela på't. Så då va ett pris då å forstås, då delas då.
 - Blev det några andra förändringar ... ?
 - Sen vart då andra förändringar igen, för då tog ju bolage då själv å hade en förman för alltihop. Så ja vart flottchef då vill säga - då va ju krut då forstås.
 - Så det har ändrat sig lite då och då?
 - Ja, då har dä.
 - Men själva metoderna har inte ändrats, annan än det här med båten?
 - Nej, hä var båten, annars har'e vare lika. Joorå.
 - Fackföreningen bildades 1919 sade du. Blev det bättre arbetsförhållanden än tidigare, mera preciserade arbetstider eller ... ?
 - Nää, då var'e ju inte. Nä, då var ju tie timmars arbetsdag då å. Då vart väl åtta på slute ...
 - Ni fick väl åtta timmars arbetsdag när det kom?
 - Ja, när då kom då forstås, men annars var'e tie. Då var ju dä.
 - Ni flottade då virke ner till Svågan, och sedan hade ni inte mer att göra med det?
 - Sen tog vi Svågafloottran må vi å ner till Dellen. Sen - då som vi flotta i Dellen, i Norrdellen, å sen ifrån Norrdellen till Sördellen tog dom ve. Å sista etappen va Saltvik. Då gick vi ut igenom förså må då.
 - Hur mycket virke kom det en sådan där vår?
 - Ja, kan jag inte säga ...
 - Det måste ha varit åtskilligt?
 - Jomen. Och sen dä komma te Dellen gick e ju ... å då vart då mycke mycke.
 - Vad var det som du særskilt tyckt om med flottningen? Var det fritt arbete eller ... ?
 - Ja, jag vet inte hur - då var nog både fritt å sen var'e väl själva njutningen av våren å vatten å. Stockarna slog å ...
 - Ja, det var nog något speciellt med det där.
 - Ja. Å folket var å titta, bygdens folk. Då vakna dom. Då komma dom å titta å då var dom efter en, både dag å natt kunna då vara folk efter å titta på ... visste att då va vår då.
 - Du hade arbetat i jordbruket också sa du?
 - Ja i femton år.

- Femton år?
- Då va - ja, omkring tjugetale dä till trettiett.
- Hade du ett arrende då?
- Nää, ja arbete åt bolage, i Norrdala, dom hade en lagård där, hade jordbruk där dom. Joo, stort jordbruk. Men d'ä rive alltihop idag.. Då hade dom lagård här på Hedvigsfors förstå, å så flytta dom över till Dala.
- Hur stort jordbruk var det?
- Jaa, va ska jag säga dä - allt som allt?
- Ja, hur mycket djur var det, och ... ?
- Jaa, kan int säga dä heller, för ja va aldrig mä i lagårn nånting heller, ja var ute ja. Dä va väl bra mycke djur. En inspektor som hette Eliasson ... dom byggde ju mejeri å då nittonhundra sexön, dä va mejeri här dä.
- Hur många var ni som var anställda i jordbruket här ifrån Hedvigsfors och Dala?
- Ja, hä va mycke folk dä. Jajamen. Dä va många folk. Allting skulle ju göras för hann dä, inga maskiner precis - ja, slåttermaskin förstås å - men annars skulle dä hässjas å likaså när man skulle ... dä va ju folk å hästar. Dä blir te höra efter mä Samuelsson hur mycke hästar han hade, han hade väl en tjuge hästar han hånne uppå stalle å då hade vi tjugefem i Dala. Sedan så tog dom över Björkhammar här, då hade dom en fyra fem hästar.
- Dom gick i skogen på vintern dä, eller ... ?
- Jaa, dom hade sine syssler, dä skulle köras in, all gödning å allting skulle köras från Delsbo station.
- Ja, det var långa transporter.
- Ja, dä va dä, å allting skulle köras mä häst, torvströ å. Dä var - å kraftfoder å.
- Trivdes du med att arbete i jordbruket då?
- Näej, dä va inte nå vidare i jordbruk, men nog gick dä alltid, ja har ... men dä vart ju bättre sen i skogen, dä va friare på nå vis å. Jajamensan. Friskare. Skogen, d'ä fint i alla fall.
- När det gäller skogshuggning och avverkning - där har det väl ändrat sig mycket.
- Jajamen, motorsåga komma ju. Dä var ju nånting märkvärdit.
- Ja, det måste ju vara en väldig förändring.
- Ja. Å sen - komma ju mä maskin nu, som kvister å tapper å tar träna på en gång. Dä har skett mycke unner min tid.
- Ja, det är just nu de här åren som det har hänt mycket, tror jag.
- Dä ä de här under min levnadstid. Vi säger under jordbruke, då kom en här fjärharven till. Hä va väl inge märkvärdit, men dom hade kloharv förut. Å så minns ja så väl när de komma en - då komma den här självanläggare som skar skär å la, å så skulle man binna efter dä. Jaa, men då kommer en självbindare. Men då mycke folk på Björkhammar kom te se den där självbindarn, för dom trodde inte dä fanns nånting som skulle binda å släppa ut i. Göra färdit ä.
- Ja, det är ju fantastiskt.
- Å såg vi en bil när vi gick i skolan, då hoppa vi på planke för dä va nånting sevärdighet - hä va märkvärdit.
- Var det Lindmans det som hade bil först?
- Ja, Lindmans hade inte bil, utan dä var en i Delsbo som hette Kruse. Han hade nog första bilen skulle jag tro, hånna. Han skjussa han. Ja, hä va nånting som va fantastiskt hä. Men nu bryr barna sej inte i var dä kommer...
- Du sa någonting sist jag var här om att det fanns ett sågverk. Var det så?
- Jaa, har funnes en såg här å.

- Vid vattnet då?
- Ja, då va i Hedvigsfors, alldeles där ve dambron var sågen. Å så stog en loge, stor loge, stort redskapshus, långt, som dom hade kärrer å allting ... Å så ett våghus, där dom vägde hö å sånt där. Dom for in då mä tomskrinda först å vägde den då ... om inte dom tog från skakeln då vägde dom aldrig. Sen tog dom å lasta å så tog dom in skrinda igen å så vägde dom. Dom sålde då åt bolage, dom sålde hö. Då vägde dom den. Å sen vart dä stalle, å sen vart dä lagård. Borta alltihop. H'ä bara grunn som går å se förstås.
- Den här sågen, kommer du ihåg när den fungerade också?
- Ja, var där å arbeta å. Jajamen. Var där å arbeta å.
- Var det såg för avsalu då, eller var det för husbehov?
- Ja då var för husbehovs, bolages då, virke, bygga å.
- Hur många ramar var det där?
- En. En ram bara å så en tamp. Å så gjorde dom stav, takspån. Jaa, elhyvel. Var ner till då.
- Hur många var det som arbetade i sågen?
- Ja, då va två som stog för såga å sen var dä sågarn då, å så va dä en som bessla timre, dä va tre, å en ve kanten, fyra. Två som bar plank å bräder, å en som hade sågspån. Då va väl nån lillpojck eller gammal gubbe förstås. Inte nån full arbetsför karl ä, utan dä var nån lillpojck eller också nån gammal. Som inte örka göra så mycke, bar sågspån å sköt unnan den då. Få se hur många vart de där då - två, tre, fem, sex, sju - åtta.
- Gick den bara tidvis den här sågen?
- Jaha, han bara gick på våren.
- Så den drevs med vatten då?
- Jaa, han drevs mä vatten. Men då körde dom fram de där verke då dä dom skulle ha, ifrån skogen å la dä i en bo för sej själv så dä inte skulle bli mä i saluverke. Då heta husbehovsverke de där.
- Hur länge sedan kan det vara sedan sågen var i gång?
- Jaa, h'ä länge sen nu. Jag törs inte säja precis, när inte man lägger på minne va årtal hä kunde vara. Men dä kan ju hända att dä finns nån annan som har ... kanske Johan Samuelsson har bättre minne han. Kan finnas.
- Ja, det kan man nog ta reda på.
- Jajamen.
- Vad hade du för syssla när du arbetade i sågen?
- Skogen? I sågen? Ja, jag va - ja va heta dä då - hjälpte sågarn. Men vi såga åt ...bolage vi då ... såga opp ränner å sånt där. Ja, vi skulle ha till reperation då. Ja har fotografien tror ja.

Herr Hedlund berättar under en kaffepaus att fackföreningen i Hedvigsfors bildades år 1919. Det var en avdelning utav Sågverksindustriarbetarförbundet, men senare kom han att tillhöra Skogs- och flottningsförbundet. Bolaget var mycket emot att fackföreningen skulle bildas, och de som skulle gå på möten fick inte hålla till på bolagets mark, utan fick träffas hos dom som bodde i Kälsjöbygget, dom hade egen mark där, eller hos en knekt i närheten som också ägde sin egen mark. Eller också fick man hålla till på den allmänna landsvägen. Det var tydligen mycket bråk kring fackföreningens bildande.

1922 var det stor strejk i Hedvigsfors. Det var under sommaren. Per Hedlund berättar att amiral Lindman vid det här tillfället själv körde skördemaskinerna, medan arbetarna satt och tittade på. Efter 1922 har det inte varit några strejker eller andra svårigheter.

Per Hedlund gifte sig med Edit Johansson, som var dotter till rättaren i Hedvigsfors, Nils Johansson. Det var rättare Johansson som på sin tid bildade hornmusikkåren i Hedvigsfors, och sångkören. Själv var han en väldigt duktig fiolist. Per Hedlund har i sin ägo flera gamla notböcker som rättare Johansson har skrivit och som var avsedda för sångkören.

Nedanför smedjan fanns en plats som kallades Homolund. Där fanns bänkar uppsatta och där brukade hornmusikkåren spela varje söndag. På forngården i Bjuråker förvaras fortfarande de gamla bleckinstrumenten från musikkåren.

Per Hedlund har också i sin ägo ett flertal gamla fotografier, dels föreställande Hedvigsforsbor men också många ifrån arbetslivet, från skog och flottnings, från sågverket o.s.v.

Då Hedlund gifte sig, köpte man sina möbler från en snickare i trakten. Han berättar att det väggur, som han fortfarande har i sin ägo, köpte han, som han säger, "på ring". Det var en urmakare i Hudiksvall som anordnade det här systemet att köpa på ring. Man var då tio stycken personer som gick samman och betalade var och en tio kronor i månaden. En gång i månaden hade man dessutom lottdragning, och den som vann vid den här lottdragningen fick sitt väggur. Så var det lottdragning då tio gånger tills alla hade fått sina klockor. Det tog då tio månader. Per Hedlund köpte på det här viset både väggur och fickur.

Fru Hedlund, som är avliden sedan femton år tillbaka, var mycket skicklig att bereda både lin och ull. Ull brukade hon köpa från dem i trakten som hade får, och beredde själv.

I trakten av Hedvigsfors fanns flera stycken vattendrivna skaken. Skaken är en byggnad för linberedning, som inrymmer vattendriven hammare och vattendriven skäkt. Linet skulle hamras och skäktas efter rötningen. Därefter skulle det häcklas.

Fru Hedlund brukade ha en äldre kvinna med sig som hjälpte henne att skäkta linet. Täckan stickade hon också alltid själv, och vävde mycket. Allt linnet som fanns i familjen hade hon själv vävt och sytt.

Herr Hedlund, som i den tidigare intervjun nämnde att familjen på hans mors sida kom ifrån Finland, kom att bosätta sig på Trossnarven. Han nämner också att det finns en bok skriven ungefär på 1920-talet, som behandlar det gamla Hedvigsfors. Det var en lärarinna, som hette Astrid Forsberg som har skrivit den, och boken heter "Kvinnan och tistlarna".

- Fanns det några sådana där kuckelläkare som de kallade det, och klocka ... ?
- Gummer å gubbar ja. Joodå.
- Som hittade på saker?
- Jaa, dom skulle bota.
- Hjälpte det då?
- Då låter jag va osagt.
- Fanns det några här i trakten?
- Joodå, hä fanns väl nån ...
- Vet du vad dom hette någon utav de där?
- Jaa - ja minns inte efternamna ...

- Men vad ni kallade dom för, menar jag.
- Ja, en hade vi som vi kalla för Löre. Hä va öknamn.
- Bodde hon här i trakten?
- Jaa. Ho bota ormbett å sånt där.
- Var det vanligt att man gick till sådana där när det var någonting, i stället för att söka upp läkaren?
- Jaa, dom gick efter då. Å så gjorde dom rissmornig förstås ...
- Vad gjorde dom sa du?
- Rissmornig.
- Vad är det?
- Ja då va fäll sjukdomarne då. Dom smorde barna då mä dä där... de där kuckelkärringa gjorde dä. Å då skulle vara bra för sjukdomar. Så barnen skulle bli frisk.
- Tog dom betalt sådana där gummor också?
- Ja, dä gjorde dom fäll inte, dom fick fäll nånting förstår jag ...
- Har du hört att dom hittade på någonting med kreatur och så där också ... ?
- Jaadå, dä gjorde dom.
- Vad kunde dom göra då?
- Ja, se dä - rätt som dä va såg vi spöken ... å stäljepinnar förstås så dom inte skulle stickas, dä gjorde dom ju, dä va också ...
- Fanns det någon ställe här som det skromtade på då?
- Näej, inte vet jag nå ä.
- Jag menar som du har hört av de gamla.
- Ja, dä skulle vara - i Alsjö har dä skromta ...
- Vad var det där för någonting då?
- Ja, dä vet jag inte. Gick väl igen då förstår jag de gamle som ha vare där förut.
- Så folk trodde på sådant där då?
- Folk trodde på sånt där. Å far han tala om - han va uppe i Råka vi kaller ... dä va rätt kallt å fäller hade dom å låg på golve. Dä va fler än han som låg. Men han tyckte dä va kallt, så han gick efter en fäll, dä va flere fäller ... å så bred på sej den där då å så börja fällerna på halka av'en. Då tänkte han att dä va Johan, bror min, som sparka. Så han drog på se'n igen. Å så ... men då ... mä fällerna. Å så när han såg efter, han trodde dä va nån utav de andre som gjorde rackartyg. Men dä var dä inte, dom låg allihop. Men fälln han hängde sej opp på stänga han. Å då så tala han om dä där för gubben i gårn, å han bara skratta åt'en. Jag lånte en fäll som låg i skoten ja, sa han, men den fick jag ingen behålla. Å då skratta han åt'en gubben.
- Vad trodde pappa om det där då?
- Han trodde på't han ... men dä är nånting som inte vi kan fatta. Den där gubben han hade två hästar när han körde i skogen. Inte han körde, men sönerna, dom körde i skogen. Han åkte aldrig, han gick bakefter. Jag såg aldrig den där gubben åka ä. Nä, han gick han.
- Vad kom det sig, tror du?
- Ja, dä vet jag inte. Å han bruka försvinna å vara borta - han använde sprit - han bruka vara borta i tre å fyra timmar. Men han va borta då å, dom va hånne då å körde hånna oppe från ...berge vi kallar ... då försvann en då å. Men då låg'en hånne oppe i backen ve nån hytta. Han dog. Otjala, Så vi fick ta'n då på ... ja gick inte få nån kista annars ...
- Var fick ni kistor ifrån när någon hade dött här?
- Ja, man tillverka dom själv. Ja, vi hade snickare.
- Fanns det snickare här på bruket?
- Jaha. Berglund, Joel Berglund å så var'e n Berglund för han, fadern då förstår ja. Nää, dä va dom tvingad te dä förstås, för att dä va

mycke barn som dog. Jag hade sex syskon jag som dog i difteri å stryp-sjuka.

- Var det vanligt att så många barn dog?
- Ja, då var dä. Scharlakane dog dom i å. Dä fanns ju ingen bot. Men nu är'e ju ingen som dör i de där.
- Hur gick det till med begravning? Prästen, kom han upp hit eller skulle ni ner till Bjuråker?
- Bjuråker dä, för dä mesta.
- Och läsas ut hemma först då?
- Jajamen, dä va dä vanliga dä.
- Vem gjorde det då?
- Ja, dä kunde vara nån som var - dä kunna vara en gurma å nån annan, dä kunna vara en karl å förstås, som va lite religiös dä, läste dom då.
- Men sedan - var det något begravningskalas efteråt?
- Ja, dä bruka vara kaffe dä innan vi for, hemma, å så hade dom - hade dom nå då förstås hade dom masäck mä å tog in i en bondgård å dom hade en masäckskista å bjöd då. De tog sin tid å, dä tog ju hela dan innan man kom hem tillbaka.
- Var det på söndagarna sådant här?
- Dä va på söndaga, då på den tiden va dä söndag. Den som hade långt då låg över i Brännåsen å Brännbo å danna i Vedholman ... Brännåsen, Brännbo, dom tog in å betala då å låg över hela natten. På vägen ner. Dä va på lördan då.
- Fanns det någon likvagn att låna här?
- Dä hade dom en på bolage.
- Hur såg den ut då?
- Ja, han va som en flaka förstås mä en kuskbock.
- Kommer du ihåg den, du har sett den?
- Jaa, för dom körde in mjölk i den där sen. Så nog lär ja minnas hon. Å minns när dom körde mä lik å förstås. Då var dä en som satt på kuskbocken å körde. Gick först då förstås ...
- Bjöd dom till begravning, eller kom dom bara ... ?
- Ja, dom bjöd å, men dom komma ju å. Å så var de dä, dom komma ju alltid mä förning, mä mjölk å lite ... i sörjehuse. Ja dom gick - gjorde kaker å brö å lite av varje å gick mä å. Dä va ju vanligt då på den tiden. Joo, dä va så dä. Å likaså om dä va nån som föddes förstås, då komma dom mä välling å någe då å. Jaa.
- Lite hjälp och presenter då?
- Ja, dä skulle vara nånting sånt. Ölsupa heter dä.
- Fanns det läkare och barnmorska?
- Ja, sen jag börja - på den tiden som jag va barn, då fanns dä ju. Vi hade ju då, fru Lundgren heta ho. Ho får genom hela Nyåker å ho kunna vara på ett ställe å inte barne föddes utan ho getta på ett annat ställe emellan. Hä va en duktigan människa ... å när inte hä geck å komma fram mä häst å kärn då ... oppom skogarna här va inga vägar te komma fram då.
- Jaså, fanns det ställen som låg så illa till så det inte fanns vägar?
- Jaavistt.
- Var var det någonstans.
- Ja i Nupan till exempel, där var dä bara sten å elände te komma fram - inte längre än te Nupan. Dom hade ju sina hästar stog dom då å så hade dom kärrer å sånt då hånne nere på bruke i ett hus ...
- Det gick inte att köra med vagn och så Där?
- Nää, dä gick inte, men då på vintern, på släde gick dä ju bra förstås. Å dä som bodde på skogarna var lika illa förstås.
- Hur fick dom hem varor och så där?
- Klövja då.

- Det låter som rena forntiden.
- Jaa, hä va ju forntiden å.
- Det ligger ju så nära ändå, tycker man. Så hon fick rida upp då? Samma med doktorn då förstår ja.
- Ja, fick gå till'en eller också fick han göra samma då förstås. Men barnmorska, dä var ju vanligare, ho skulle rida ho. Å så var de dä förstås att dä va väl alltid nå gummer då som hjälpte, så barne kunna vare fött å när ho kom fram. Till å mä var dä som födde å klara av'e själv å.
- Ja, dom var väl tvungna.
- Dom va tvungna. Dom berättat dom gamle, dä va ena på dammen dä va en bonne från sockna som for på vallen efter gödsel, dom tog gödsel då på valla å körde på den tiden. När han komma så håller han på maka, så han drack kaffe mä dom. Ja du kan titta in när du kommer tebaka å sa dom. Å då for'en opp te Nyvallen efter ... När han komma tebaka då har hon baka å skura å. Har du hunne baka å skura å gjort allting säger han. Ja, ja har gjort nå mer å, titta i vaggan. Då hade ho fött. Dä berättat dom. Å dä skulla kunna vara mycke troligt. Duktiga män-nisker då. Van å klara sej själv å, va inte nå annat å göra. Dä va en här i Sniptjärn å, hade väl aldrig barnmorska utan han hjälpte gum-man själv han, påstår dom. Dä gick bra.
- När man döpte barnen sen, kom prästen upp hit då?
- Ja, han kom opp.
- Var det vissa gånger om året ... ?
- Näärå. Han kunna komma när han hade bön då på skolan.
- Jaså, hade han det?
- Jaa. Å då passa dom på å komma mä barna.
- Hur ofta hade han bön då?
- Ja, som dä passa prästen dä. Jag vet inte hur många gånger på åre, men dom hade alltid i bruksskolan.
- Var dom mycket religiösa förr?
- Jaa, dom va nog mera då än dom är nu, ville då vara åtminstone kär-ringarne. Villa vara.
- Så dom var mangrant där då när han kom, prästen?
- Jaa, då var'e fulla skolan. Då var'e Ringkvist, i min tid förstås. Dä va nånting å - agsam då förstås när prästen komma ... men nu är'e inte så. Nu ä prästen - dä ä precis som en annan människa nu. Men då var'e - hade lag då prästen.
- Gick han runt i stugorna och hälsade på?
- Nää, aldrig just ä ... hä vart sen utav dä andre prästerne som koma, han går ju i stugerne. Ja, kommer å hälsar på en, vare hur kallt dä vill, å cykler. Å en kväll han komma hit, ja tror ho va halvåtta å en tjugesex grader kallt, då cykla han. Nerifrån Bjuråker. Han ä alla tiders. Förra söndan när fornnordsfesten va, när han hoppa över planke ... han va från Norrbo han som anförde. Dä bruka fäll aldrig vara sed att en präst kom över planke ... han lag näven på planke dän-na på banan å så flög han bara ... aldrig vare att nån präst hjälpt en å vare nå bussig, men dä gör han. Jajamen. Ja, han är toppen, han är bra ...
- Var det mycket frireligiöst här uppe förut?
- Nääj, inte nå mer än de är nu, var'e då inte i.
- Fanns det baptister eller ... ?
- Ja dä fanns - var ju mest kyrkliga å baptister runt här.
- Fanns det någon förening eller sammanslutning här på Hedvigsfors?
- Neej, inte på Hedvigsfors. Men bönhuse då i Lyarne vart ju byggt då sen.
- Var det många här som var anslutna?
- Nää, dä var då ju inte. Ja, till kyrkliga förstås, men inte nånting

- annat i. Pingstvännen var ju ... på den tiden ä ... inte dä ja vet av, dä komma senare, under senare år dä.
- Gick ni inte på sådana där böner dom hade då, baptisterna då, eller ... ?
 - Jaa, dä här - evangelister fanns dä förstås, dä fanns dä, dom komma å sjöng å spela i gårdarna. Dom tog in i gårdarna dom å så gick folke dit dom å dom tog in bänkar i köke å så sått dom där å spela å sjöng.
 - Så det var lite nöjesliv?
 - Då var dä - för oss ungdomar förstås, dä va ju rent nöje dä förstås å få fara dit å höra på dom. Bruka dom alltid komma dä å skulle frälse å så där. Inte gick dä nå vidare mä ungdom ä.
 - Gick det red dom äldre då?
 - Ja, dom äldre dom fastna för dom.
 - Var dina föräldrar mycket för det där?
 - Nää, inte - mor, ho var ju för dä kyrkliga ho förstås, å far han va ju - jag kan aldrig säga att han va nånting i de där, ja hörde aldrig av. Men mor, ho var för dä kyrkliga ho å bibeln dä förstås..
 - Vad gjorde ni på fritiden när du växte upp då för att roa er.
 - Ja dä va dans ...
 - Kan du inte berätta lite om det, var ni höll till och vad ni gjorde?
 - Ja, vi bruka alltid gå te inspektorn å fråga om dä va nån gård då som va tom, så fråga vi om vi fick vara där å dansa. Å alltid var'e fäll så vi feck, han va aldrig omöjlig. Då var'e te ställ till bal. Å så kunna vi hyra in oss. Å så hade vi en paviljong henne när dä va sommarn förstås, dä där var på vintern dä, men på sommarn då hade vi en paviljong, skyttepaviljong som vi dansa i. Han är där ve den där röda gården henne. Då hade vi , då var dä inte nå frågan om utan då var dä bara te få tag på nån som kunna spela dragspel å nån som hade fiol, så var dä toppen.
 - Fanns det några bra spelmän här då?
 - Joodå, dä fanns hä, många å till å mä. Å sen oppe här i Våtnor, vi kalla för bonnloggen sen dom rev paviljongen, där var vi å dansa om sommarn. Börja vi allti klocka åtta på lördagskvällen å hålla på till fyra på söndagsmornen. Sen börja vi igen klocka åtta på söndagskvällen å hålla på till efter midnatta ...
 - Och det var roligt förstås?
 - Ja, hä va folk då. Å då cykla dom ända från Brännåsen å Brännbo å Jajamen.
 - Jaså- så det kom mycket folk då?
 - Jajamensan, cykla allihop. Å då låg dom över naturligtvis på sommarn ... dä va på sönda å se. Jajamensan. Å bjudningsbaler då förstås. Vi va då ett gäng eller - ja vill säga en by - som vi lag till till kaffe å sånt där å så bjöd vi ju andra byar opp hit som fick komma då. Då fick dom kaffe då. Dä heta bjudningsbal då.
 - Det var bara särskilda ni bjöd då?
 - Ja, hä kunna väl bli vem som helst.
 - Men det var inte allmänt då?
 - Joodå, dä vart ju allmänt dä på slute. Dä komma dä som va objudna å. Å allti slagsmål då förstås iblann. By emella då.
 - Vad var det för byar som inte kunde dra jämnt?
 - Ja, dä var väl alle byar hä, ingen nämnd å ingen glömd.
 - Var det om flickorna det blev slagsmål då?
 - Nää - dä var fäll - dä var väl bara så att dä skulle bli hä förstår jag. Hä kunna ju va nån gång dom slogs om flicker å förstås. Men - inte vet jag va hä var, hä var ju så. Dä blev slut mä dä å. Å tur ä väl dä.
 - Var det mycket brännvin med?
 - Ja, dä va sprit förstås, sprit sprit sprit, hä var ju dä vanliga dä.

- Var fick ni tag på brännvin då?
- Ja, då va systeme då naturligtvis, då var ju bara te skicka efter en kagge hä.
- Med vem då?
- Ja, mä den som tog mä då, alltid var'e nån som hade ärende till stan.
- Så fick han köpa åt allihop då.
- Då delas då när han kom hem.
- En kagge sade du. Fick ni en hel kagge?
- Jaha ... mä desamma ja börja på vara ute, tieliters, dom hade ju större å kanske. Å så köpte dom låder mä känjak, mä småflasker, ja ja vet inte hur mycke d'ä i de där flaskerne - å dela.
- Tycker du det var så att ni drack mer brännvin då än vad dom gör nu?
- Nej, nej, nej. Hä var inte nå mer fylla då än var'e är nu i.
- Var det bättre där in nu?
- Nä, hä vill jag väl inte heller påstå. Hä fanns busar då å som alltid ... då fanns ju både bättre å sämre folk då å i ungdomen. Å hä finns väl än idag, både bättre å sämre.
- Så det var nöjena det där, dans och ...
- Ja, både dä ena å dä andra.
- Det fanns inget kafé eller någonting sådant som ni kunde gå till?
- Nä, inte - ja dä blidde ju här då på slute, kunna bli kafédricka förstås, hade kafé där. Hä va mest på dans. I min uppväxt så.
- Vad dansade ni för någonting då?
- Vi dansa vals å hambo å polkett å schottis.
- Och så var det dragspel, eller hade ni något mer instrument också?
- Ja, dragspel å fiol. Då bruka vara en som spela fiol å en dragspel.
- Då skulle ni samla pengar till dom förstås?
- Då skulle vi samla då. Då var dä alltid nån som gav en tieöring, å tjufem öre å. Då var'e stort om man gav tjufem försts. Å fem öre å kunna dä bli. Då var inte så mycke pengar som man skulle betala spelmän å logi då mä. Alltid villa fäll Blom ha nånting för logen. Men bolage tog ju aldrig nånting dom ä. Inte paviljongen heller ...
- Kommer du ihåg namnet på några styva spelmän som brukade spela mycket?
- Jaa, vi hade Kalle Bergkvist, Våtnor å vi hade Kristian Johansson, svåger min, å vi hade - Jans-Sven kalla vi'n för, i Skärås. Å så hade vi en som heta Nysar-Emil - Emil Persson. Joodå.
- Ni fick tinga på dom där innan då?
- Ja, dä tror jag nog, å dä va ju aldrig nån fråga om om dom inte hade nån annenstans te spela. Å fiolister hade vi en som hette Kalle Svensk, å en som heta ... från Skärås ... Dragspelarn han lejde fiolisten han. Å så många gånger var'e en som heta Fernlund, han - där bruka vi dansa iblann på vintern, hade han e dragspel å spela. Dansa vi etter dä. Dä va inte så noga mä dä.
- Hur många var ni som höll ihop och var ute och dansade?
- Ja, dä går inte te tala om, slapp dom inte in så var dom väl ute.
- Jag tänkte att det var ju inte så stora utrymmen.
- Nä, hä var inte dä. Men folk var'e. Ungdomar var'e.
- Var ni mycket i väg härifrån till andra ställen på festplatser?
- Ja, dä va te åka spark eller också åka cykel- te ha brännvin å festa på då - Furuberg då - man fick cykla då eller åka spark. Roligt hade vi.
- Det tror jag säkert ni hade.
- Allihop. Vi var ensam vi allihop.
- Ni gjorde sällskap när ni skulle i väg?
- Jajamen, hela hopen. Jaa. Å sen var'e på sommarn, då var'e te gå på vallen å hälsa på valljänterna.
- Men det måste jag få höra om.

- Mm, hä var ju vanligt dä förstås. Jajamen. Då var'e en hel hop mä pojkar dä förstås. Jaa, dä kunna bli jänter å, dom gick till sine jänter dom då å hälsa på. Så dä var ju mycke ungdom på vallarna då. Då hette dä ungdomshelg en gång på sommarn, men då var dä mycke folk.
- Vad var det?
- Då var ungdomshelg dä, då skulle all ungdom dit på vallarna å häls på på vallarna. Dä va mycke ungdom.
- Var det dans och så däruppe då?
- Nä, dä var inte dans, dä var nog inte någon å dansa på, men vi hade trevligt ändå dä.
- Bjöds ni på kaffe däruppe då?
- Ja, bjöds på både kaffe å grädde å mjölk.
- Var det även nerifrån Bjuråker då ... ?
- Ja, dom var oppe dom å då se. Ungdomshelg heta dä. Skulle sta å häls på valljänterne, vallpigerne.
- Var det vanligt att det var unga flickor?
- Jaadå, hä var unga flicker då på vallen. Men kunna ju finnas äldre å förstås, gummer. Men - dom va lika bra dom å.
- Vilka vallar var det som var i gång när du växte upp?
- Ja, dä var Rossåsen, Nyvallen, Sebben å alle de här ... Böråsen å ... Ja dä var ju vallar överallt då. Trossnarven å Skäftesvallen å. Men dä va ju långt dit, så dit var vi aldrig, vi hade på de här Rossåsen å Nyvallen å ...
- Dom som hade sina djur däruppe på vallarna, var det Bjuråkersbönder det?
- Dä va Bjuråkersbönder.
- Det var aldrig några här omkring som hade sina kor där?
- Joodå, från Dala ja ... på Nyvallen då. Joodå. Oppe här, som vi de här arbetarfolke, dom hade korna på skogen hemma vi, för vi hade ju inte några kor, ett par å tre kor.
- Men dom kunde vara hemma på sommaren?
- Dom var på skogen.
- Bolagskorna då - skulle inte dom i väg?
- Bolagskorna dom hade dom hemma. Geck å beta å vallas på tåkten dom å så där när slåttern ha vare. Men de som bodde på Hedvigsfors då förstås, arbetarna, dom hade ju kor dom å å dom hade dom på skogen. Alla djur geck på skogen. Får och allting.
- Jaha. Hur fick dom igen dom?
- Fick igen? Dom komma själv.
- Gjorde dom det?
- Jaha.
- Jag tycker om dom gick lösa allihop, man skulle inte hitta på dom.
- Joo, dom komma hem själv. Jajamen. Ja, dä va nån gång dom låg borta, så då feck en skalla då å leta efter dom. Men snart feck'en igen dom, kunna gå hela natta.
- Men då måste det ha varit instängslat här då?
- Dä var stängsel då mot tåkter å - så dom feck inte komma in. Näädå. Men - skogen va ju stor, kunna väl ha gått var som helst. Nej, dom höll sej omkring.
- Och det var aldrig någon med och vallade dom då?
- Näej. Första dan dom släppte ut dom då var dom ju lame dom nån timme, sen var dä inte nå mer, såg efter att inte dom stängas å så där. Dä skulle ju vara - dom skulle ju brottas dom å ...
- När kunde man släppa ut dem på våren?
- Ja, dä var så fort dä gick dä.
- Kom dom överens då att dom skulle släppa ut dem en viss dag?
- Joo, dom släppte dom allihop, så snart snön hade gått dä å börja på

bli nån grönan fläck. Då togs dom ut. Ja tror dom var ute från vårn te hösten. Ja, sen vart då bete på åkrarna, då släppte dom dom dit. A vallen - bönderna tog ju inte hem dom förn dä vart på hösten förstås, så fort dä vart mörkt då å kuliga nätter.

- Så ni var mycket uppe på fåbodvallarna då?
 - Jo, för all del, skulle väl alltid dit.
 - Dom gjorde väl mycket gott de här valljäntorna däruppe, ostar och ... ?
 - Jo, dom gjorde mycke gott.
 - Fick ni smaka när ni kom?
 - Joodå. Då bero på hur välkänd man var utav valljänta då förstås.
 Joo.
 - Var det många som bodde ihop på samma vall? Var det stora vallar?
 - Jaa - Rossåsen, ja vet inte hur många stuger dä kan va - har'u vare dit?
 - Nej, jag har inte varit dit.
 - Far dit då. D'ä inte långt ä. Nää - oppanför ... bara.
 - Vad är det där nu då? Är det sommarställe eller ... ?
 - Nää, stugerne står väl kvar än förstås. På Nyvallen är'e väl stuger kvar. D'ä efter om man åker Hasselavägen.
 - När upphörde fåboddriften, vet du ungefär?
 - Ja kan inte säja årtale.
 - Nej, inte årtalet, men ungefär.
 - Jaha, d'ä längesen. Jaa, d'ä längesen.
 - Var det före kriget tror du, eller ... ?
 - Näej, dä var dä nog inte, inte före första världskrige, då var'e nog vallar å åre efter å - dä va nog sista krige å tror jag - ja, dä var'e nog. Men dä vart mindre å mindre, dom drog in mer å mer bönderna, sluta mä dä där.
 - Varför slutade dom med det, tror du?
 - Ja, dä var väl dä att dä vart nog mera att dom skulle skicka mjölk åt mejeri å så där ... dä va bättre å ha dom hemma.
 - När slutade dom ha ko och kofödor, arbetarna här?
 - Jaa, h'ä nog - ja, på trettitale. Jaa, dä är dä.
 - Hur kom det sig att dom slutade, det måste ju ha varit väldigt praktiskt egentligen?
 - Ja, dä blev, dä blev så bara. Dä va milla tretti-förtitale. A så var'e dä att koföda dom fick utav bolage då.
 - Var det bolaget som drog in det?
 - Nä, dä va nog folket själv ... dom ville inte sköta någe djur. D'ä inte fint nog. H'ä inte många nu ä som vill gå ut i fejse.
 - Och det lönar sig kanske inte heller så mycket?
 - Ja, löna å löna, dom har ju mat - tycker jag. Men ... gammalt tebaks ... va ska dom leva av? Ja tror väl att dä ... gammalt tebaks ... te få ta sina jordbitar te hjälp ... d'ä nog säkert dä.